

FiKiR

FİKİR

#okumakiyidir

İletişim

Sultantepe Mh.,
Cumhuriyet Cd.,
No:39/1, Fıstıkağacı
İş Merkezi
Üsküdar/İstanbul
editor@fikirktp.com
noktayayın.com

Eşitsizlik Sarmalı: Türkiye'de 2000 Sonrası Gelir Eşitsizliği

Merve Akkuş Güvendi

Yayın No: 14
Araştırma Dizisi: 2
ISBN: 978-625-92940-0-1
Sertifika No: 53575
1. Baskı, Aralık 2025

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Türkan
Tasarım: iyicalismalar.tr

© Fikir Kitap

Tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt

Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım
Yenibosna Merkez mah. Cemal Ulusoy cad. No: 43
Bahçelievler/İstanbul
kdd.kitapyurdu.com (Sertifika no: 40675)

© Fikir Kitap, Nokta Yayın Grubu'na ait bir markadır.
Nokta Yayın Grubu, İlke İlim Kültür Eğitim Vakfı İktisadi İşletmesi'ne aittir.

Eşitsizlik Sarmalı:
Türkiye’de 2000 Sonrası Gelir Eşitsizliği

Merve Akkuş Güvendi

FİKİR

Merve Akkuş Güvendi

İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını İstanbul Şehir Üniversitesi Modern Türkiye alışmaları programında “Contemporary Turkish Family Policies in the Context of Welfare Regimes” başlıklı teziyle tamamladı. 2015-2019 yılları arasında özel bir danışmanlık firmasında ve bir sivil toplum kuruluşunda araştırma asistanı, editör ve araştırmacı olarak görev yaptı. 2020 yılından bu yana İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji bölümünde akademik kadrosunda yer almaktadır. Eylül 2023'te aynı bölümde “Türkiye’de 2000 Sonrası Gelir Eşitsizliği ve Toplumsal Tezahürleri” başlıklı doktora tezini tamamladı. Toplumsal değişim, tabakalaşma, eşitsizlik ve aile politikaları başlıca ilgi alanları arasındadır.

İçindekiler

Önsöz	vii
Giriş	1
Eşitsizliği Konuşmak	13
Türkiye’de Gelir Dağılımının Serencamı	47
Türkiye’de Gelir Eşitsizliklerinin Değerlendirilmesi	103
Eşitsizlik Sarmalı: Türkiye’de Gelir Eşitsizliklerinin Gelir Gruplarına Yansıması	161
Sonuç	221
Kaynakça	241

Önsöz

Eşitsizlik, sosyolojinin en temel ama üzerinde çalışması en güç konularından biridir. Toplumların her döneminde farklı biçimlerde görünür; gündelik yaşamın küçük ayrıntılarından büyük toplumsal dönüşümlere kadar pek çok alanda etkisini hissettirir. Buna rağmen eşitsizliği ölçmek, tanımlamak ve özellikle toplum içindeki hareketliliği takip etmek çoğu zaman dikkat gerektiren uzun soluklu bir süreçtir. Sınıflar için de durum benzerdir: Toplumsal yapıdaki yerleri belirgin görünse de ekonomik, kültürel ve politik koşullar değiştikçe sınırları da yeniden şekillenir. Bu nedenle eşitsizlik ve sınıflar üzerine düşünmek, yalnızca iki ayrı kavramı anlamak değil; bir toplumun yapısını ve geçirdiği dönüşümleri kavramak açısından da kritik önem taşır.

Lisans yıllarımdan bu yana, eşitsizlik ve toplumsal sınıflar akademik ilgi alanımın merkezinde yer aldı. İlk olarak yoksullukla, ardından orta sınıfların çelişkili konumlarıyla başlayan merakım, çalışma hayatındaki güvencesizlik tartışmaları ve sosyal politikalara dair yaptığım okumalarla daha da derinleşti. Bu ilgi zamanla yalnızca teorik bir meraktan ibaret olmaktan çıktı; çalışma hayatı deneyimlerim, sosyal araştırmalar içinde yer almam ve hazırladığım çalışmalar,

eşitsizliğin hem bireysel hem toplumsal düzeyde ne denli dinamik bir olgu olduğunu yeniden ve yeniden hatırlattı. Özellikle iki yıl süreyle içerisinde yer aldığım “Sosyal Hareketliliğin Yapısı ve Biçimleri” projesi, toplumsal yapının katı değil, aksine oldukça geçişken ve akışkan olduğunu gösteren önemli bir dönüm noktasıydı. Bu süreç, toplumsal grupları kesin çizgilerle tanımlamanın ne kadar sınırlayıcı olduğunu, yapısal ve çevresel koşullar değiştikçe konumların nasıl yer değiştirdiğini daha yakından görmemi sağladı.

Eşitsizlikler, tam da bu nedenle, toplumsal grupların birbirine karşı nasıl konumlandığını, grup içi değişimlerin hangi mekanizmalarla gerçekleştiğini ve sosyal statüyü oluşturan unsurların zamanla nasıl farklılaştığını anlamak için güçlü bir merceğe sunuyor. Bu kitabın çıkış noktası da buradan doğdu: Türkiye’de eşitsizliği, gelir gruplarının zaman içindeki hareketliliği ve değişen toplumsal konumlar üzerinden anlamak.

TÜİK’in gelir dağılımı verilerini uzun yıllara yayılan bir çizgide ele almak, farklı gelir dilimlerinin nasıl genişlediğini, daraldığını, yer değiştirdiğini ve bu hareketliliğin toplumsal yapıda nasıl karşılık bulduğunu anlamak açısından yol gösterici oldu. Gelir eşitsizliğini “eşitsizlik sarmalı” olarak kavramsallaştırmak ise bu uzun dönemli dönüşümleri açıklamak için sağlam bir çerçeve sundu. Çünkü eşitsizlik yalnızca gelir farklarının büyümesiyle değil; üretim ilişkilerindeki dönüşümler, ekonomik kırılmalıklar ve sosyal politika tercihlerinin kesişimiyle her dönem yeniden üretilen bir yapı.

Bu kitap, Türkiye’nin toplumsal yapısını anlamaya duyduğum ilginin bir devamı ve aynı zamanda 2023 yılında tamamladığım doktora çalışmamın geliştirilmiş ve gözden geçirilmiş

halidir. Doktora tezimin bulgularını, Türkiye odağını koruyarak daha geniş bir toplumsal değişim perspektifiyle ele alabilmek için yeniden ele aldım. Güncelliğın önemini dikkate alarak 2023-2024 verilerini de analize ekledim; böylece çalışma, yalnızca akademik bir inceleme olmaktan çıkarak genel okuyucuya da hitap eden daha anlatımlı ve erişilebilir bir form kazanmış oldu.

Bu çalışma, bilgisini ve birikimini her daim güncel ve hayatın içinden konularla besleyen hocam Prof. Dr. Lütfi Sunar'ın teşvikiyle başladı. İktisat literatürüyle iç içe geçen bu makro konuyu sosyolojik bir çerçevede ele almak zorlayıcı olsa da, kapsamı belirleme, yaklaşımımı netleştirme ve yazım sürecimi şekillendirme noktasında pek çok katkısı oldu. Emeginden dolayı kendisine müteşekkirim.

Tez izleme komitemde yer alan Prof. Dr. Yunus Kaya ve Prof. Dr. Mahmut Hakkı Akın, araştırma süreci boyunca görüş ve eleştirileriyle çalışmanın kavramsal ve teorik çerçevesinin netleşmesine önemli katkılar sundular. Daha önce birlikte çalışma imkânı bulduğum Doç. Dr. Cengizhan Yıldırım'a özellikle iktisat tarihi ve orta sınıfların dönüşümü konularındaki değerli katkıları, Dr. Elyesa Koymak'a ise süreç boyunca destekleyici yaklaşımı ve yapıcı geri bildirimleri için teşekkür ederim. Ayrıca Dr. Betül Mutlugün ile Doç. Dr. Taha Eğri'nin çalışmaya sundukları cömert katkılar da benim için oldukça kıymetliydi.

Doktora çalışmam boyunca akademinin esasen birlikte düşünmek, paylaşmak ve istişare etmekle anlam kazandığını bir kez daha deneyimledim. Medeniyet Sosyolojisi'nde ders aldığım ve asistanlık yaptığım süreçte, her zaman nazik ve birikimlerini paylaşmaya açık olan hocalarım, çalışma

arkadaşlarım özgün yaklaşım ve üslupları sosyolojik bakışımı zenginleştirdi.

Akademide yazmaya, üretmeye devam edebilmek emek ve sabır isteyen uzun bir yolculuk. Bu sürecin her anında destekleriyle, dualarıyla güç bulduğum anneme, babama ve kız kardeşim, yoldaşım Sevde'ye ne kadar teşekkür etsem az. Yoldan daha kıymetli olanın birlikte yürümek olduğunu her anımda hissettiren kıymetli dostlarım Arife Gümüş Sarı, Kübra Bilgin Tiryaki, Hafsa Nur Engeloğlu, Aynur Erdoğan'a yarenlikleri için şükür doluyum.

Araştırmamın yoğunluğunun arttığı son bir yıl kuşkusuz en meşakkatli dönemdi. Sürecin en yakın şahidi olan eşim Fatih'e desteği, özverisi için minnettarım. Ve annesinin "doktor öğretmen" olmasını sabırla bekleyen gün ışığım Ayşe Vera, varlığıyla yürüyüşüme anlam, sabır ve neşe kattı. Selman ise kitabın hazırlık sürecinde en tatlı eşlikçim oldu.

Yeni bir başlangıcın nefesi olan bu çalışmanın okuru için Türkiye'de eşitsizliğin çok katmanlı doğasını yeniden düşünmeye katkı sağlamasını diliyorum.